

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 113/2547

ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) โดยบริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด ผู้เข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทน โจทก์ นายสุพจน์ คล่องเชิงสร กับพวกจำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ฯ มาตรา 14, ป.พ.พ. มาตรา 150, พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14, พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าว มาตรา 44, ป.พ.พ. มาตรา 379, ป.พ.พ. มาตรา 383, ป.วิ.พ. มาตรา 142

ย่อ / หลักกฎหมาย

ในวันที่จำเลยทำสัญญากู้ยืมเงิน โจทก์กำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ายรายใหญ่ชั้นดี ร้อยละ 12.25 สำหรับลูกค้ายรายย่อยชั้นดีร้อยละ 12.75 แต่ตามสัญญากู้ยืมเงินระบุข้อตกลงเกี่ยวกับ ดอกเบี้ยไว้อัตราร้อยละ 19 ต่อปี อันเป็นอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารโจทก์ประกาศกำหนด สำหรับเรียกเก็บจากลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข แต่ตามสัญญากู้ยืมเงินกลับระบุข้อตกลงเกี่ยวกับ ดอกเบี้ยไว้ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี และกำหนดให้จำเลยผ่อนชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยนี้ตั้งแต่มิ การทำสัญญากู้ยืมเงิน ข้อสัญญานี้จึงเป็นข้อสัญญาที่ตกลงให้โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยอัตราดังกล่าว ได้ตั้งแต่เมื่อมีการทำสัญญากู้เงินกันเป็นต้นไปอันเป็นระยะเวลาที่จำเลยยังไม่ตกเป็นลูกค้าที่ปฏิบัติ ผิดเงื่อนไขแต่อย่างใด ข้อสัญญาในเรื่องดอกเบี้ยเช่นนี้ จึงเป็นข้อสัญญาที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ให้สิทธิโจทก์เรียกดอกเบี้ยโดยฝ่าฝืนประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อ พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ฯ มาตรา 14 (2) อันเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา ข้อสัญญาในการคิดดอกเบี้ยเช่นนี้จึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 150 แม้ในทางปฏิบัติจริงโจทก์จะผ่อนผันคิดดอกเบี้ยจากจำเลยต่ำกว่าอัตราที่ระบุ ไว้โดยมิชอบในสัญญาก็ตามก็หาเป็นเหตุให้ข้อสัญญาที่ตกเป็นโมฆะนั้นกลับสมบูรณ์ขึ้นมาได้ไม่ จึง เป็นเหตุให้โจทก์ไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำเลยก่อนผิดนัด ส่วนอัตราดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดนับว่า เป็นเบี้ยปรับหากสูงเกินไปศาลมีอำนาจลดลงได้

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้ต้นเงินที่ค้างชำระรวมกับ ดอกเบี้ยคิดถึงวันฟ้องเป็นเงินจำนวน 540,335.87 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 18 ต่อปี จาก ต้นเงินจำนวน 380,996.03 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ หากไม่ ชำระให้ยึดทรัพย์จำนองและทรัพย์สินอื่นของจำเลยทั้งสองออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ แก่โจทก์จนครบถ้วน จำเลยทั้งสองขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณา ศาลชั้นต้นพิพากษา ยกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 1 บริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด ยื่นคำร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 อนุญาต ศาลอุทธรณ์ ภาค 1 พิพากษากลับ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวน 380,996.03 บาท พร้อมดอกเบี้ย อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ในต้นเงินดังกล่าว นับแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2540 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระ เสร็จแก่โจทก์ หากไม่ชำระ ให้ยึดที่ดินโฉนดเลขที่ 19697 ตำบลพะยอม (คลองหกวาสายบนฝั่ง เหนือ) อำเภอวังน้อย (พระราชวัง) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กรุงเก่า) พร้อมสิ่งปลูกสร้างออก ขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์ หากได้เงินไม่พอให้ยึดทรัพย์สินอื่นของจำเลยทั้งสอง

ออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์จนครบ คำขออื่นของโจทก์นอกจากนี้ให้ยก โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "...มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า ข้อสัญญากู้เงิน เกี่ยวกับการติดดอกเบี้ยยของโจทก์เป็นโมฆะหรือไม่ เห็นว่า โจทก์เป็นธนาคารพาณิชย์ การติดดอกเบี้ยยของโจทก์จะต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 มาตรา 14 (2) ซึ่งกำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยออกประกาศกำหนดให้ ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยยและส่วนลดและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศ ธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ตามเอกสารหมายเลข จ.15 โดยตามประกาศดังกล่าวข้อ 3 (1) และ (2) กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศอัตราดอกเบี้ยที่เรียกจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีประเภทเงินกู้แบบ มีระยะเวลา อัตราดอกเบี้ยที่เรียกจากลูกค้ารายย่อยชั้นดี ส่วนต่างสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์จะ ใช้บวกเข้ากับอัตราดอกเบี้ยที่เรียกจากลูกค้ารายย่อยชั้นดี กับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์ จะเรียกจากลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข และในประกาศดังกล่าวข้อ 3 (4) กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ เรียกดอกเบี้ยและส่วนลดจากลูกค้าทุกประเภทได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยที่เรียกจากลูกค้ารายย่อย ชั้นดีบวกส่วนต่างสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์ประกาศกำหนด เว้นแต่ในกรณีลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข ธนาคารพาณิชย์จะเรียกดอกเบี้ยและส่วนลดได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์ ประกาศกำหนดสำหรับลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข และข้อเท็จจริงได้ความตามคำสั่งการกำหนด อัตราดอกเบี้ยและส่วนลดในการอำนวยสินเชื่อของธนาคารโจทก์เอกสารหมายเลข จ.14 ว่า ในวันที่ 22 ธันวาคม 2537 ซึ่งจำเลยทั้งสองทำสัญญากู้ยืมเงินจากโจทก์ โจทก์กำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับ ลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีร้อยละ 12.25 และ สำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดีร้อยละ 12.75 แต่ตามสัญญากู้เงินเอกสารหมายเลข จ.3 ข้อ 2 และ ข้อ 3 ระบุถึงข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี้ยไว้ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี อันเป็นอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารโจทก์ประกาศกำหนดสำหรับเรียกเก็บจากลูกค้าที่ปฏิบัติ ผิดเงื่อนไข ทั้งที่ตามสัญญาข้อ 2 และข้อ 3 ดังกล่าวกำหนดให้จำเลยทั้งสองต้องชำระต้นเงินและ ดอกเบี้ยนี้ โดยผ่อนชำระทุกวันสิ้นเดือนนับแต่เดือนมกราคม 2538 ซึ่งเป็นการชำระงวดแรก ถัดจากเดือนที่ทำสัญญากู้เงินเป็นต้นไป ข้อสัญญานี้จึงเป็นข้อสัญญาที่ตกลงให้โจทก์มีสิทธิ ติดดอกเบี้ยยอัตราดังกล่าวได้ตั้งแต่เมื่อมีการทำสัญญากู้เงินกันเป็นต้นไป อันเป็นกรณีที่จำเลย ทั้งสองยังไม่ตกเป็นลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไขแต่อย่างใด และในกรณีนี้โจทก์ยังไม่มีสิทธิทำสัญญา เรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดสำหรับลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข โดยจะเรียกดอกเบี้ยอัตรานี้ได้ต่อเมื่อ จำเลยทั้งสองปฏิบัติผิดเงื่อนไขแล้วเท่านั้นจึงจะถูกต้องตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เอกสารหมายเลข จ.15 ข้อ 3 (4) ดังกล่าวข้างต้น ข้อสัญญาในเรื่องดอกเบี้ยดังกล่าวเช่นนี้ จึงเป็นข้อ สัญญาที่ทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้สิทธิโจทก์เรียกดอกเบี้ยโดยฝ่าฝืนประกาศ ธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลดดังกล่าว จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 มาตรา 14 (2) อันเป็นความ ผิดที่มีโทษทางอาญา ปรับไม่เกิน 300,000 บาท ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มาตรา 44 ข้อ สัญญาในการติดดอกเบี้ยย่อมเป็นข้อสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงตกเป็นโมฆะตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 และแม้ในทางปฏิบัติจริงโจทก์จะผ่อนผัน ติดดอกเบี้ยยจากจำเลยทั้งสองต่ำกว่าอัตราที่ระบุไว้โดยมิชอบตามสัญญานั้นก็ตาม ก็หาเป็นเหตุให้ ข้อสัญญาที่ตกเป็นโมฆะนั้นกลับสมบูรณ์ขึ้นมาได้ ส่วนการติดดอกเบี้ยยหลังจากที่จำเลยทั้งสอง

ผิวนัดชำระหนี้ตามสัญญากู้เงินนั้น ตามสัญญากู้เงินเอกสารหมายเลข จ.3 ข้อ 4 ระบุถึงอัตราดอกเบี้ย
ในกรณีที่จำเลยทั้งสองผิวนัดชำระหนี้ ให้คิดในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดตามที่ระบุในสัญญาข้อ 2 ซึ่ง
หมายถึงอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไขตามประกาศธนาคารโจทก์ และ
ในกรณีที่มีการผิวนัดแล้วเช่นนี้โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสองซึ่งปฏิบัติผิดเงื่อนไขแล้ว
ในอัตราผิวนัดสูงสุดสำหรับลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไขตามประกาศธนาคารโจทก์ได้โดยไม่เป็นการ
ฝ่าฝืนต่อประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เอกสารหมายเลข จ.15 ข้อ 3 (4) ดังกล่าวแล้วแต่อย่างใด
สัญญาข้อ 4 นี้จึงไม่ตกเป็นโมฆะ อย่างไรก็ตามความตามสัญญาข้อ 4 นี้เป็นการกำหนดให้โจทก์
คิดดอกเบี้ยสูงอันเนื่องมาจากการที่จำเลยทั้งสองผิวนัดชำระหนี้เป็นการผิวนัดสัญญาเท่ากับเป็น
ข้อสัญญาที่กำหนดค่าเสียหายในลักษณะเป็นดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้าอันถือเป็นเบี้ยปรับตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379 ซึ่งหากศาลเห็นว่าสูงเกินส่วนก็มีอำนาจพิพากษา
ลดเบี้ยปรับลงเหลือเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383
และเมื่อพิเคราะห์ถึงทางได้เสียของโจทก์เป็นผู้เป็นเจ้าของหนี้เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินรายนี้แล้ว เห็นว่า
ตามปกติโจทก์อาจคิดดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสองได้ในอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าที่ไม่ผิวนัดตาม
ประกาศธนาคารโจทก์ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย แต่โจทก์
กลับทำสัญญาโดยหวังจะให้ตนมีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นจนเป็นการฝ่าฝืนต่อประกาศ
ธนาคารแห่งประเทศไทย อันเป็นเหตุให้ข้อสัญญาข้อ 2 ตกเป็นโมฆะดังได้วินิจฉัยมาแล้ว
เป็นเหตุให้โจทก์ไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยก่อนผิวนัดได้เลย ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยระหว่างผิวนัดตามที่ระบุ
ในสัญญากู้เงินข้อ 4 ที่กำหนดไว้เป็นอัตราผิวนัดสูงสุดตามประกาศธนาคารโจทก์ซึ่งนับว่า
เป็นอัตราที่สูงมาก เช่น บางช่วงอัตราร้อยละ 19 ต่อปี และบางช่วงสูงถึงร้อยละ 24 ต่อปี นับว่าเป็น
เบี้ยปรับในลักษณะดอกเบี้ยที่สูงเกินส่วนไปมาก เห็นสมควรลดเหลือเพียงอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี
เท่านั้น ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษามา ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยในผล ฎีกาของโจทก์ฟังไม่ขึ้น อนึ่ง
เมื่อข้อสัญญาเกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ยของโจทก์ตกเป็นโมฆะ โจทก์จึงไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยก่อน
ผิวนัด และไม่อาจนำเงินที่จำเลยทั้งสองชำระแก่โจทก์มาแล้วไปหักออกจากดอกเบี้ยที่โจทก์ไม่มี
สิทธิคิดได้ จึงต้องนำไปชำระต้นเงินทั้งหมด ส่วนวันผิวนัดที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาให้จำเลย
ทั้งสองชำระดอกเบี้ยระหว่างผิวนัดตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2540 นั้น ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลย
ทั้งสองต้องชำระหนี้แก่โจทก์เป็นรายเดือนภายในวันสิ้นเดือนของทุกเดือน และตามคำฟ้องโจทก์
บรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งสองชำระหนี้ครั้งสุดท้ายเดือนกรกฎาคม 2540 หลังจากนั้นไม่ชำระ ถือว่า
จำเลยทั้งสองผิวนัดชำระหนี้ตั้งแต่วันเดือนสิงหาคม 2540 เป็นต้นไป ซึ่งย่อมหมายความว่าจำเลย
ทั้งสองจะผิวนัดไม่ชำระหนี้ของงวดเดือนสิงหาคม 2540 ต่อเมื่อพ้นกำหนดวันสิ้นเดือนของเดือน
สิงหาคม 2540 ไปแล้ว คือ ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2540 เป็นต้นไป ซึ่งปัญหาว่าจำเลยทั้งสองจะ
ต้องรับผิดชอบตามคำฟ้องและตามกฎหมายเพียงใดนั้นเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับ
ความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยทั้งสองมิได้ฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยแก้ไข
ให้ถูกต้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ประกอบด้วยมาตรา 246
และมาตรา 247" พิพากษาแก้เป็นว่า ให้นำเงินที่จำเลยทั้งสองชำระแก่โจทก์มาแล้วนับแต่วันกู้ยืม
(วันที่ 22 ธันวาคม 2537) จนถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2540 ไปหักออกจากต้นเงินจำนวน 400,000
บาท เมื่อเหลือต้นเงินจำนวนเท่าใด ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระต้นเงินคงเหลือจำนวนดังกล่าว
พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2540 เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระ
เสร็จแก่โจทก์ นอกจากที่แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1

ไพโรจน์ วายุภาพ · ปัญญา ถนอมรอด · วรนาถ ภูมิถาวร

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://thaideka.online/deka/113/2547>